

‘Van diagnose naar behandeling’ – Prof. dr. Anne van Grevenstein-Kruse, adviseur van de kathedrale kerkfabriek, professor emeritus Universiteit Amsterdam

De eerste verontrustende berichten omtrent de staat van conservering van het *Lam Gods Altaarstuk* van de gebroeders van Eyck dateren van enkele jaren geleden, toen werd vastgesteld dat het klimaat in de kooi niet voldeed aan de eisen voor behoud van dit ‘topstuk’. De eerste tekenen van verval kon men het duidelijkst zien aan de kopie van de *Rechtvaardige Rechters*.

Een *Internationaal Adviescomite* (ledenlijst zie bijlage) adviseerde toen om de urgente conservering, gefinancierd door de Vlaamse Overheid, gepaard te laten gaan met een grondige documentatie en onderzoek naar de materiële staat van conservering van de panelen. Dit werd mede mogelijk gemaakt door financiering van de *Getty Foundation* in het kader van hun internationaal programma *Panel Paintings Initiative*.

In de loop van 2010 werd de Villakapel ingericht als restauratie-atelier en onderzoekslaboratorium. Het publiek kon de werkzaamheden volgen achter een glazen wand. De talrijke deskundigen die naar de kathedraal kwamen, droegen met hun kennis en ervaring bij aan de diagnose van de staat van conservering. De fotodocumentatie en analytische gegevens worden via de website van het KIK toegankelijk gemaakt. Deze transparantie staat in het licht van de huidige ontwikkelingen in het beroepsveld: het publiek wordt geïnformeerd, onderzoekers zijn dienstbaar en mobiel, de wetenschappelijke gemeenschap is in toenemende mate interdisciplinair en internationaal samenwerkend.

Een aantal conclusies van dit vooronderzoek kunnen als volgt worden samengevat:

- het klimaat (luchtvochtigheid, verlichting) in de ‘glazen kooi’ voldoet niet aan de huidige eisen voor conservering en het ‘groene glas’ vertekent de tonale waarden van de schilderijen
- de houten panelen behoeven conservering: een voeg in het middenpaneel is open en de versteviging aan de achterkant van de panelen moet verbeterd worden
- de verflagen die voor het laatst in 1950-51 grondig behandeld werden, moeten systematisch geconsolideerd worden
- de vernislagen die in de laatste 60 jaar zijn aangebracht, zijn sterk vergeeld en bros geworden. Dit heeft nadelige gevolgen voor het behoud van de fragiele originele verflagen, maar het belemmert ook op significante wijze onze waarneming van de uitzonderlijke schoonheid van de oorspronkelijke schildertechniek.
- veiligheid, transparantie in de besluitvorming en publieksinformatie verdienen de hoogste prioriteit, evenals wetenschappelijk onderzoek en interdisciplinaire samenwerking tussen universiteiten en onderzoeksinstituten.

Er zijn nog verbazingwekkend veel onbekende factoren in onze kennis omtrent het *Lam Gods Altaarstuk*, zoals "wie van de gebroeders Van Eyck heeft wat geschilderd?", of "wat zijn de beste condities waaronder wij het altaarstuk kunnen bewaren?".

De toekenning van de financiering voor de conservering en restauratie in de periode 2012-2017, de onderzoekssubsidies van het KIK en samenwerkingen met de UGent en de Radboud Universiteit Nijmegen zijn visionaire plannen die in de voorbije periode voorbereid werden en die in de komende vijf jaar gerealiseerd zullen worden. Studenten en onderzoekers kunnen het werk in het Gentse

Museum voor Schone Kunsten (MSK) volgen doorheen een glazen wand, de bezoekers zullen in het Caermersklooster geïnformeerd en gestimuleerd worden in hun creativiteit. Dat is het hoofddoel van het behoud van Cultureel Erfgoed en het *Lam Gods Altaarstuk* is hiervan een schitterend symbool.

Projectorganisatie

De start van de werkzaamheden is gepland in september 2012 en zal in totaliteit 5 jaar duren.

De restauratie zal opgedeeld worden in drie periodes, waarbij steeds één derde van de panelen zal worden verplaatst naar het MSK, waar ook publieksinformatie wordt voorzien. Ten allen tijde blijft twee derde van het altaarstuk in de Sint-Baafskathedraal.

De totale behandelingskost werd geraamd op 1.300.000 euro.

Bijlage: Ledenlijst adviescomité

- Eerwaarde heer Ludo COLLIN, voorzitter van de kathedrale kerkfabriek
- De heer Johan VANDENBERGHE, penningmeester van de kathedrale kerkfabriek
- Mevrouw Anne VAN GREVENSTEIN-KRUSE, adviseur van de kathedrale Kerkfabriek, professor emeritus van de Universiteit Amsterdam (NL)
- De heer Philippe DEPOTTER, architect, architectenbureau Bressers
- De heer Ron SPRONK, expert, Queen's university (CA) en Radboud Universiteit Nijmegen (NL),
- De heer Till BORCHERT, expert, vertegenwoordiger topstukkenraad
- De heer Jørgen WADUM, expert, SMK – National Gallery of Denmark
- De heer Leon SMETS, Faro (Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw) en lid topstukkenraad.
- Mevrouw Elsje JANSSENS, lid topstukkenraad
- De heer Timothy NAESSENS, Lukas | Art in Flanders vzw
- Mevrouw Véronique BÜCKEN, Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België
- Mevrouw Linda WYLLEMAN, erfgoedconsulent, Ruimte en Erfgoed
- Mevrouw Ingrid DEPOORTER, consulent, Kunsten en Erfgoed
- De heer Jozef DAUWE, provinciaal gedeputeerde Cultuur en voorzitter Monumentenwacht Oost-Vlaanderen
- Mevrouw Andea DE KEGEL, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen
- Anne-Catherine OLBRECHTS, erfgoedconsulent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen